

Opinia
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 29 stycznia 2021 roku

w sprawie projektu ustawy o zmianie ustawy *Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce*
z dnia 9 grudnia 2020 r.

Punktem wyjścia zaproponowanej nowelizacji jest stwierdzenie, towarzyszące projektowi ustawy na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki:

„Warunkiem rozwoju nauki jest pełna wolność akademicka, pełna wolność nauczania, wolność debaty akademickiej. Proponujemy Pakiet Wolności Akademickiej, który wychodzi naprzeciw oczekiwaniom środowisk akademickich zwracających uwagę na pojedyncze przypadki ograniczania wolności.”

Wolność akademicka jest przedmiotem stałej troski Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, czemu dała ostatnio wyraz przeprowadzając w dniu 19 listopada 2020 r. w tej sprawie debatę, podsumowaną w Stanowisku nr 28/2020, dostępnym na stronie internetowej Rady.

W duchu troski o przestrzeganie kanonów wolności akademickiej, Rada przeanalizowała projekt nowelizacji Ustawy i zgodnie z trybem prekonsultacyjnym przedkłada następujące uwagi:

1. Przedstawiony w punkcie 2) omawianego projektu przepis w brzmieniu: *„Nie stanowi przewinienia dyscyplinarnego wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych”* nie uwzględnia kardynalnych zasad debaty akademickiej.

Rada zwraca uwagę, że etos akademicki zobowiązuje uczonych, niezależnie od wyznawanego przez nich światopoglądu, do przedstawiania w debacie akademickiej oraz w kształceniu studentów pełnej prawdy, zgodnej z wynikami badań naukowych. Oznacza to w szczególności, że nie jest zgodne z etosem akademickim publiczne prezentowanie koncepcji czy poglądów mających umocowanie w osobistym światopoglądzie uczonego jako jedynie słusznych, niezależnie od tego, jak mocno emocjonalnie jest on z nimi związany.

Rada uważa, że do wyłączenia z postępowania dyscyplinarnego może kwalifikować się tylko takie publiczne wyrażanie własnych przekonań, które nie narusza powyższych zasad debaty akademickiej.

2. Rada stoi na stanowisku, że ochrona wypowiedzi zgodnych z zasadami debaty akademickiej należy do fundamentalnych obowiązków całej wspólnoty akademickiej uczelni. Ograniczanie prawa do takich wypowiedzi pozostawałoby w sprzeczności z ideą uniwersytetu, jako instytucji swobodnego poszukiwania prawdy.

Jeśli zgodna z zasadami dyskursu akademickiego konfrontacja poglądów doprowadzi do napięć w środowisku akademickim uczelni, należy je rozwiązywać środkami pozadyscyplinarnymi. Doświadczenie wielu uczelni dowodzi, że osoby należycie przygotowane do pełnienia funkcji rzeczników akademickich potrafią metodą mediacji skutecznie rozładowywać takie napięcia – nawet wtedy, gdy podłożem sporu są fundamentalne różnice światopoglądowe.

Z tej perspektywy, proponowane w punkcie 1) omawianej ustawy przeniesienie obowiązku zapewniania w uczelni poszanowania wolności nauczania, wolności słowa, badań naukowych, ogłaszania ich wyników, a także debaty – ze wspólnoty akademickiej na rektora oraz umieszczenie tego obowiązku pośród innych jego zadań, które mają charakter wybitnie menadżerski, Rada uważa za zdecydowanie nietrafne.

3. Rada uważa, że uzyskanie skutecznego kompromisu w sprawie sporu o charakterze światopoglądowym jest możliwe jedynie w obrębie środowiska, w którym ów spór zaistniał. Opinia choćby najbardziej światłego ciała zewnętrznego będzie postrzegana jako ingerencja w debatę prowadzoną wewnątrz autonomicznie działającej szkoły wyższej. Dlatego Rada uważa proponowany w punkcie 4) omawianego projektu arbitraż Komisji Dyscyplinarnej przy Ministrze Edukacji i Nauki za pomysł podważający autonomię uczelni. Warto też zauważyć, że powierzenie arbitrażu tej właśnie instytucji jest sprzeczne z wyrażoną w punkcie 2) projektu intencją odejścia od instrumentów o charakterze dyscyplinarnym w sprawach wolności wypowiedzi uczonych.

Wobec powyższych argumentów, Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego postuluje ponowne gruntowne przeanalizowanie projektu przepisów ustawy. Rada deklaruje swoją pomoc w tej sprawie.

Opinię otrzymuje Minister Edukacji i Nauki.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Zbigniew Marciniak